

Ambachtbiggies

**en nog meer belevenissen,
in het Drenthe van toen.**

Adriaan Koops

Ambachtbiggies

© 2026 Adrie Koops

Dit is een uitgave van Brave New Books

ISBN: 9789465315621

Foto's: auteur

© Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enigerlei wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enigerlei andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur.

Voorwoord

Welkom lezer! Even voorstellen: mijn naam is Adriaan Johannes Koops, van 1951, roepnaam Adrie. In mijn lagereschooltijd had ik de bijnaam 'Spookie'. In dit boek een vijftwintigtal doorgaans humoristische verhalen. Belevissen uit mijn jeugd en later. Met als toegift een gedicht vol weemoed.

Ik groeide op in Emmen, een mooie plaats in Drenthe. Na dertig jaar heb ik dat dorp verlaten om te werken en te wonen in het Westen. Daar wordt helaas weinig Drents gesproken. Het geluk lachte me echter toe: ik vond daar mijn huidige echtgenote. Mijn vrouw Pauline groeide op in Zwijndrecht. We zijn daar getrouwd in 1984. Mijn drie kinderen, die in die contreien geboren zijn, zijn derhalve opgegroeid met het spreken van keurig ABN. Toen we in 1999 verhuisden naar Kampen was het te laat om daar nog wat aan te doen. Dus ook onze kleinkinderen worden niet gevoed met de kostelijke Drentse taal. 't Is toch wat! Misschien hebben ze nog wat aan dit boek.

Schrijven -al sinds mijn tienertijd- is een leuke hobby van mij. Het door mij toen verzonnen verhaal "Kajoetek" werd opgenomen in het boekje "Drentse Oogst". Ik heb in de loop der jaren een flink aantal jeugdherinneringen op papier gezet. Die verhalen zijn deels in de Nederlandse taal en deels in het Drents dialect geschreven, waar het gesproken woorden betreft. Als auteur sta ik er echter niet voor in dat de weergave van het Drents, dat ik me herinner uit mijn tijd in Emmen, in dit boek taalkundig correct weergegeven is. Daar moet u dan maar doorheen zien. Daar komt bij dat in verschillende delen van Drenthe het dialect ook nogal kan verschillen. "Doeve" kan ook "duuf" zijn elders in de provincie, wanneer "duif" wordt bedoeld. Misschien herkent u het een en ander als u zelf uit Drenthe afkomstig bent. En komt u elders vandaan: geniet van de (jeugd) belevenissen van een jongetje uit Drenthe. Ik lustte toen en ook nu nog wél "brune boon'n". De namen van de meeste personen in dit boek zijn gefingeerd, om verwarring te voorkomen over wat zij werkelijk met mij meegemaakt hebben of wat er echt gezegd is. Het zijn vooral mijn herinneringen.

Met dank aan mijn dierbare vriend voor het leven: Lucas Hartong, die veel werk heeft verzet bij het tot stand komen van dit boek. Postuum dank aan mijn vader, die als een van de eersten in onze familie foto's maakte. Fotograferen is ook een van mijn vele hobby's, evenals lekker koken.

Adriaan Koops,
Kampen, zomer 2026.

Ambachtbiggies

Tussen Emmen en Valthe lag in mijn jeugd een uitgestrekt bos, in doorsnee wel zo'n dikke vier kilometer. Het ligt er nog steeds, bijna onveranderd. Wilde je het snelst van Emmen naar Valthe, dan nam je met de auto of ander voertuig het grote zandpad, dwars door het bos. Was je met de fiets, dan nam je het verharde fietspad ernaast. Ging je lopend, dan had je het voor het kiezen welke bospaden je wilde nemen.

Afwisselend stukken met loofbomen en drommen donkere sparren maakten het Valtherbos ooit tot een ideale plek voor struikrovers en ander geboefte. Maar in de zestiger jaren van de voorgaande eeuw waren wij dat geboefte.

Ik zat zelf in een leeftijd, die lagere school bezoek nog verplicht maakte. Mijn vriendjes en ik waren vaak na schooltijd te vinden in het Valtherbos. We keken dan naar de lange slierten fietsers die, over het fietspad door het bos, van Emmen naar Valthe togen. Het waren bijna allemaal schoolbezoekers, gezien de bruinleren schooltas achter op hun fiets, die naar Emmen waren getogen voor hun verplicht onderwijs.

De opgeschoten jongens van dertien, veertien jaar en zelfs nog ouder, boezemden ons ontzag in. Veelal luid kabaal makend, klierend, elkaar voor de fiets rijdend, luid klingelend en soms elkaar de berm in drukkend, waren ze voor ons het toonbeeld van losgeslagen jeugd.

Nou ja, wat buiten Emmen woonde, was al niet veel bijzonders, vonden wij. En helemaal al niet wat uit Valthe en omstreken kwam. Daar woonde volgens de overleveringen zulk ruig volk! Had veenarbeider Hilbrand Gringhuis niet begin 1900 twee veenlijken in het veen tussen Weerdinge en Valthe gevonden?

De 'Twee van Weerdinge' (zie Wikipedia) waren vast niet toevallig samen het veen ingelopen. Daar zat méér achter! Messteken in het veenlijk? Opgepast dus voor dat volk daar.

Heel vroeger werd er gegraven in dat hoogveen. Turf maakten ze ervan. De mensen die dat werk deden waren oersterk, maar ook achterdochtig, vaak bezopen en snel met het mes, zei men in Emmen. Luidde het gezegde bij ons niet: "Ons lieve Heer heeft de Drent gewrocht, uit turf, jenever en achterdocht?" Kijk, wij waren zogezegd Emmense boeren. Dat was even heel wat anders. En zo, al redenerend, overlegend en vooral belust op sensatie, kwamen we tot het volgende...

Met Gradus en de gebroeders Geert en Willy, met Jan en Frans en ook slome Tinus, met buurjongen Geert en nog andere kornuiten uit de buurt, lag ik op zekere dag langs het fietspad aan de rand van het Valtherbos in hinderlaag. Het bos is daar een beetje heuvelachtig, met overal vogelkersstruiken en andere jonge aanplant tussen de loofbomen en dat bood voor hinderlagen uitstekende mogelijkheden.

Het bos zelf zweeg toen over de aanwezigheid van een stuk of vijftien 'struikrovers'. We lagen ons te verkneukelen van de spanning en sensatie. Bijna allemaal hadden we een stuk electriciteits buis bij ons. Je kent dat wel: die dunne, gelige plastic buis waardoor in huis de electriciteitsdraden getrokken zijn. Tussen onze broekriem hing een dikke bundel geknipte repen tijdschrift, van zo'n acht centimeter breed.

De één had een verknipte *Spiegel* voor zijn mikmak hangen; de ander stroken *Libelle*. Of, bij gebrek aan beter, de *Emmer Courant* van minstens twee weken geleden. Maakte ook niet uit: we waren op die manier zwaar bewapend, want van deze stroken draaiden we papieren pijltjes, tot grote ergernis van de buurt.

Adriaan, met 'bewapening'

Blaaspijp, stroken papier en pijltjes

Op straat, in de tuinen, overal lag die rommel. Bij voorkeur schoten we door open slaapkamerramen en grinnikten bij de gedachte dat pa Jansen of vrouw Lutjebroers die nacht zouden foeteren over wat er n u weer in bed lag.

We wachtten in de bosjes. Ondertussen draaiden we een stevige voorraad pijltjes. Om de tien seconden loerden we tussen de struiken door of ons doelwit al in aantocht was.

Ze waren nog niet eens op de kruising van Valtherlaan en Warmeerweg toen Gradus schreeuwde: "Ze komt eran. Duuk'n!"

Iedereen schuifelde plat op z'n buik in de beste schietpositie. De lange sliert schooljeugd naderde niets vermoedend het slagveld. Gradus, als perfect generaal, liet de voorhoede passeren. Toen, met een armzwaai, nodigde hij zijn troepen uit tot actie. "Vuur!"

Tientallen papieren pijltjes werden in korte tijd afgevuurd op de verblufte schooljeugd. We maakten de nederlaag nog erger door staande in koor te brullen: "Ambachtbiggies! Ambachtbiggies! Ambachtbiggies!"

Dat stond ons niet te prijzen.

Deze nazaten van hardwerkende ouders, deden hun best om op *de Ambachtschool* in Emmen een passend vak te leren. Wellicht zou in de toekomst een van hén bij een van óns een muur metselen, de waterleiding repareren, het dak herstellen of de auto weer laten rijden. Omdat we dat zelf niet zouden kunnen, want wij hadden dan geen vak geleerd, maar waren onderwijzer, ambtenaar, verzekeringsagent of zo geworden.

In onze tijd echter waren we wreed en onnadenkend over zulke dingen. Velen konden, mochten en wilden doorleren. De ULO of HBS werd een ultiem doel, aangemoedigd door onze ouders, die hun offers daarvoor wilden en konden opbrengen. Wie op de Ambachtschool terechtkwam, was een sukkel, meenden we.

Dat werd onder ons als ‘betere’ schooljeugd dan ook van harte geproclameerd. Geen wonder dat we deze nijvere jongelui tot in hun ziel kwetsten.

Kijk, een papieren pijltje tegen je kop was nog daaraantoe. Maar dit schelden werd ze te grof!

Haastig werden fietsen neergesmeten, hier en daar grof gevloekt en het strijdtoneel veranderde. De rollen werden omgekeerd. Waren wij eerst jagers en zij het wild, nu werden wij opgejaagd en moesten op de loop. Struiken bewogen wild, takken kraakten. Wild gesnuif en getier. Razendsnelle voetstappen.

“Als ik oe in mien tengels kriege, dan krieg ie een biggie teeg’n oen neuze!”, schreeuwde iemand, die mijn kameraad Jan achterna zat.

Uit mijn ooghoeken zag ik Willy tussen de bosjes door crossen, achtervolgd door een knaap met een dikke tak in zijn knuist.

“Oe heb ik te pakk’n”, dreunde een stem in mijn oren.

Ik schrok me dood. Stom! Ik had te veel gekeken naar de strijd rondom, zonder zelf op te letten. Deze onvoorzichtigheid kon me zo ongeveer mijn leven kosten! Een grote lummel van een jaar of veertien had me bij de mouw gepakt. De dreiging op zijn gezicht gaf me reuzenkracht.

Ik rukte me los en liep wat ik kon.

“Blief staon!”, gebood de knuppel terwijl hij mij op de hielen zat.

“Ik kiek wel uut”, dacht ik en vloog tussen de bosjes door.

“A’j nóu niet stille blijft staon, slao ik oe verrot!”, brulde de knaap.

Zijn hijgende adem verwarmde mijn nek. Althans, zo voelde het.

Het zweette en prikte geweldig in mijn nekkie. Met een plof dook mijn belager naar mijn hielen. Hij had even mijn schoen te pakken. Mijn hart sloeg driedubbel over. Ik kón bijna niet meer. Met een laatste krachtsinspanning rukte ik mij los en verdween zigzaggend tussen de bomen.

“Smerige schooier. As ik oe ooit te pak’n kriege, breek ik oe de nekke!”, hoorde ik op veilige afstand, toen ik achter een dikke berk verscholen stond uit te hijgen. Hij kreeg me gelukkig niet te pakken.

Even later hoorden we de meute weer op de fiets stappen en scheldend verder gaan. We lieten ze verder met rust, want Gradus had een flinke bloedneus, toen ‘ie in volle vaart over een boomstronk was gedonderd. Geert had op zijn vlucht een grote scheur in zijn bokse opgelopen en Gerard was afgerost door zo’n Ambachtbiggie. Hij was niet snel genoeg geweest. Slome Tinus kreeg later nog van zijn pa op z’n falie, toen die hoorde wat er gebeurd was.

We zijn daarna toen maar met dat pesten gestopt. Nooit meer gedaan. En dat voelde toch wel veel beter.

Vissen op Zondag

Wat moet je nu als je graag wilt vissen, maar dat van je moeder niet mag op zondag?

Je kunt dan al wel veertien zijn, maar moeders wil is wet. Zeker in de jaren zestig, toen je nog een draai om je oren kon krijgen zonder dat pedagogen, sociologen of de politierechter eraan te pas kwamen. Het calvinisme moedigde juist aan om de roede niet te sparen. Dus had ik in 1965 wel degelijk ontzag voor de handen van mijn moeder.

Of als de strafbare feiten ma's gezag en handen te boven gingen, werd de bijstand van pa ingeroepen. "Wacht maar tot pa thuiskomt!" Dat was een reële dreiging.

Vanaf de openbaar geworden zonde tot aan de voetstappen van pa, wekte deze opmerking bij mij steeds weer een vreemd gevoel op, ergens zo rond de maagstreek. Mijn moeder haastte zich dan ook om mijn vergrijp aan mijn vader te openbaren zodra hij thuiskwam. Deze had dan nog niet eens zijn jas uitgetrokken of ze ging al vertellen. Krakend gleed de lange, leren jas van zijn schouders, terwijl ma met heftige verontwaardiging uit de doeken deed wat een van zijn kinderen nu weer uitgespookt had.

Soms waren er meerdere schuldige nazaten. Zoals de keer dat mijn broer mij met de kont door het glas van de voordeur duwde. Toen zaten we allebei met een rood, gloeiend oor verdere sancties af te wachten.

Nu was mijn vader gelukkig veel minder heftig in zijn emoties dan mijn moeder. Maar als ons moeder, geëmotioneerd vanwege het niet zelf aankunnen van de dader, het vergrijp soms groter maakte dan dat het was geweest, kon hij toch ook wel eens goed kwaad worden.

Vissen op zondag was en bleef verboden voor mij. Naar streng Hervormde of Gereformeerde zeden mocht je op zondag niet vissen. Ook niet een ijsje kopen. “Dat heurt niet op zondag”, hield ze ons voor.

Voetballen viel ook onder die zondagse wet. Als alternatief had je een zaterdag voetbalvereniging. Die lui die op zondag voetbalden waren heidenen, die niet gaven om God en gebod. Dus met je heidense of lichter in het geloof staand vriendje een balletje trappen op zondag mocht ook niet.

Wat doe je dan op zondagmiddag, als je ouders uitrusten van alle overige dagen hard werken?

Nu had ik een vriendje wiens ouders wat ruimer dachten over wat op zondag wel of niet kon. Ze hadden natuurlijk ook regels, maar vissen op zondag viel daarbuiten. Hun zoontje mocht het wel, ik mocht het dus niet.

We respecteerden elkaars ouders opvattingen over de zondagsrust. Gingen we op zondagmiddag samen braaf een boswandeling maken. Dat mocht. Maar dan nam ik in een tas stiekem mijn draagbare radio mee, om ongestoord naar *Langs de Lijn* te kunnen luisteren. We moesten toch op tijd weten of Ajax gewonnen had? Of we speelden *Stratego* en als we dat zat waren damden we een potje of zes, om daarna zuchtend naar de klok te kijken. Wat duurde de zondagmiddag toch altijd l ng!

Op latere leeftijd kregen we toestemming om lange einden te gaan fietsen op zondagmiddag. Hele tochten ondernamen we naar Barger-Compascu m en Emmer-Compascu m. Gingen we eerst op visite bij een opa zonder oma, maar nog wel met een thuiswonende zoon. Daarna door naar een andere opa, m t oma. Allemaal vonden ze onze bezoeken altijd pr chtig en fijn. Wij ook.

Maar nu, in de zomer van 1965, knelde op een zaterdagmiddag na het voetballen mij de vraag: “Wat gaon we doen, zondagmiddag?”

“Ik heb zo’n vreselijke zin om m rgen te gaon vissen”, bekende ik mijn vriendje.

Daar kwam geen antwoord op. Want ja, we wisten het allebei. Not-done! We rommelden daarna toevallig wat in de schuur bij hem thuis. Kwamen wat visgerei tegen. Keurden de dobbertjes. Roken aan het flesje dat hij had gekregen van zijn opa zonder oma. Geheim recept! Een lokmiddel, dat opa

altijd door zijn deegje kneedde en het geheim ervan met zijn kleinzoon deelde. Ik heb nooit geweten dat het hielp, want vaak ving ik evenveel als hij en soms nog meer. (Maar nooit op zondag).

Het verlangen om weer eens te gaan vissen, steeg tot aan de haren op mijn hoofd. Mijn vriendje keek mij eens onderzoekend aan.

“Ie mag nog steeds niet van oen moe op zundag viss’n, hè?”

“Nee”, zei ik, “ik kiek wel uut!”

“Maor as ie nou zegt dat we een eintie gaon fiets’n, dan is ’t goed?”

“Ik denk van wel. Ik kan ’t vraog’n.”

Willy keek mij slim aan.

“As ie nou naor huus gaot en zegt dat we straks gaon viss’n in ’t Oranjekanaol. Ie neemt de hengelspullen met en laot ze hier in ’t schuurtie ligg’n. Zeg ie morgenmiddag dat wij een stukkje gaon fietsen. Zegt ze: goed. Binden we de hengels hier op de fietse. En gaon we vissen. Nou ja, fietsen! Toevallig richting Zietak... Terug leg ie de hengel weer bij ons in ’t schuurtie en haalt ’m maandag weer op. Dat hef ze nooit in de gaot’n!”

“Nou”, zei ik, “ze vrög wel vaker aan joen pa of moe wat wie ’edaon hebt op zundagmiddag. Dan mag joen moe dat niet verklapp’n.”

“Zeg ik niet teeg’n mie moe dat we gaon viss’n, maor dat we een eind gaon fietsen”, zei Willy.

Ik draafde al naar huis. Pakte de hengelspullen uit het schuurtje.

“Ik gao met Willy eem viss’n heur!”, schreeuwde ik richting open keukendeur.

Mijn moeder keek op van het gasstel boenen.

“Kiek ie goed uut? Lest is er ook iene verdrunken. Pas op de auto’s. En op tied thuus weez’n. Doe een olde boks an.”

Ik was al weg. We legden bij Willy de hengelspullen klaar voor de zondag en gingen voetballen.

Zondagmiddag legden mijn ouders zich te ruste, na een lange werkweek. Ik riep naar boven: “Ik gao met Willy een eintie fiets’n, heur!” en wachtte het antwoord niet af, maar speerde naar mijn vriend toe.

Gauw de hengel op de fiets gebonden; de visspullen in de fietstas gestopt. Gnuivend vertrokken we naar ons visparadijs, een zijtak van het Oranjekanaal bij Kleindijk.

“Hier is een mooi plekkie”, wees mijn vismaatje.

We tuigden onze hengels op en legden in. Hij met zijn wonderaas. Ik met een piereworm. Mijn dobber schoot weg. Ik sloeg aan. Een dikke vis aan de haak. Verdorie! We hadden het schepnet niet meegenomen om niet op te vallen bij het wegfietsen. Dat zou je nou nét zien. Anders vang je altijd van dat kleine grut en nu een joekel.

Ik deed een paar stappen naar beneden. De walkant was steil. De vis ging tekeer. Ik deed nog een stap naar beneden. En gleed toen weg.

Ik viel op mijn kont in het gras, maar plonsde nog wel even met beide benen in het kanaal. M’n broek zeiknat, tot aan de broekzakken! Hoe smerig waren de broekspijpen! Ook de onderbroek natuurlijk kletsnat. Ik krabbelde snel overeind. Ontsteld bleef ik een moment verstijfd staan en stamelde: “Mien moe!”

Dat wordt weer trammelant! Opeens leek de zon verduisterd, het kanaal een onheilsplek, het vissen een levensbedreigende bezigheid, een doodzonde. Ik trok de hengel naar me toe. Vis weg. Er bungelde slechts nog een eindje snoer aan de hengel. Geen enkele aardigheid had ik meer aan het vissen.

Willy begreep dat. Hij haalde ook zijn hengel in. Zwijgend traptten we de zes kilometer lange weg terug. De zon scheen niet meer, de vogels waren stil.

Ik was alleen op de wereld, samen met ‘mien moe’. Ik piekerde me suf hoe ik met deze vieze, zondagse broek mijn moeder onder ogen moest komen. Willy had weer de oplossing.

“Mien moe wast ‘m wel eem veur joe”, legde hij uit.

De zon begon weer te schijnen. Ik hoorde de vogeltjes weer. Nou maar hopen dat we onderweg geen bekenden zouden tegenkomen, want anders zou al snel mijn moeders oren bereiken dat haar jongste zoon op zondag rondtoerde met de hengel aan de fiets en met een kletsnatte, vieze broek.

We bereikten naar ons idee onopgemerkt de veilige thuishaven. De moeder van Willy hoorde het verhaal aan en begon te lachen.

“Doe die boksum maar eem uut”, zei ze.

“Hier heb ie een schone onderbokse van Willy. Trek die maar an. En gao maor een potje *Stratego* speul’n. Hier he’j een deek’n.”

Willy’s pa stond erbij te glimlachen. Hij kende mijn moeder onderhand ook wel. Anderhalf uur later trok ik mijn eigen broek en onderbroek weer aan. Netjes gewassen, gedroogd en zelfs nog gestreken. Haast te mooi voor het oog. Nu was ik bang dat dát zou opvallen bij thuiskomst. Ik stiefelde op huis aan.

“Waor ben ie west?”, wilde ma weten.

“Een eindtie fietsen. Bij de Zietak en zo. Wat eet’n we vanaovond?”

“As ie weggaot mu’j dat eem zegg’n”, zei mijn moeder.

“Heb ik ‘daon. He’j mij niet ‘eheurd?”

Nee, blijkbaar niet, anders had ze niet gevraagd waar we geweest waren. De volgende dag kwam mijn moeder even bij Willy’s moeder langs. Hij en ik zaten een potje te dammen en luisterden met gespitste oortjes. Ze vroeg wat de jongens gisteren uitgespookt hadden. Waren ze braaf geweest?

“Ja”, zei Willy’s moeder, alleen maar reagerend op de laatste vraag, en ze glimlachte naar mij.

Postdoev'n

Het duivenhok van buurman Oost rechts vanuit mijn slaapkamerraam gezien.

Onze buurman aan de Kniphorststraat was een fervent liefhebber van postduiven. Op zich was daar helemaal niks mis mee, ware het niet dat hij naast ons woonde. Deze buurman schiep nogal verwarring en onrust. Verwarring vanwege het feit dat hij Oost heette maar aan de westkant van ons woonde, rechts gezien vanuit mijn slaapkamerraam. Stonden we in onze voordeur, dan klopte het nog niet, want dan woonde Oost links van ons, daar waar de zon toch nog telkens in het westen onderging.

De duiven van buurman Oost trokken zich echter van deze verwarring niets aan. Zij gaven de meeste onrust. Postduiven stonden er ook al in 1963 om bekend dat ze altijd hun hok terugvinden. Ik vond dat heel knap, want als ze mij zonder wegenkaart in Zuid-Frankrijk zouden loslaten als twaalfjarige, was ik